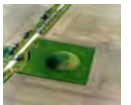

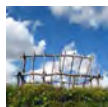
Nieuwbouw op de locatie van het oude gemeentehuis aan de Groeneplaats in het centrum van Den Burg, gemeente Texel

Ruimtelijk advies op basis van archeologisch bureauonderzoek

Rapportnummer: V1074
Projectnummer: V12-2491
ISSN: 1573 - 9406
Status en versie: Definitief 2.0
In opdracht van: Gemeente Texel
Rapportage: R.M. van Heeringen, R. Schrijvers
Plaats en datum: Amersfoort, 15-04-2013

Niets uit dit werk mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vestigia BV

Projectgegevens		
Initiatief	Nieuwbouw op de plaats van het oude gemeentehuis	
Toponiem / locatie	Den Burg-Groeneplaats	
Plaats	Den Burg	
Gemeente	Texel	
Provincie	Noord-Holland	
Opdrachtgever	Gemeente Texel Postbus 200 1790 AE Den Burg	
Contactpersoon opdrachtgever	Dhr. P.A. Franssen	
Oppervlakte plangebied	Ca. 600 m ² (buiten contour voormalig gemeentehuis)	
Diepte grondwerkzaamheden	Nog niet bekend	
Huidig grondgebruik	Openbare ruimte (plein, speelterrein, deels braakliggend)	
Onderzoeksmelding	55.496	
Soort onderzoek	Bureauonderzoek	
RD-hoekcoördinaten van het plangebied	NW 115.441/563.200 ZW 115.463/563.147	NO 115.471/563.210 ZO 115.502/563.153
Kaartblad (1:25.000)	9 West	
Uitvoerder en documentatie	Vestigia BV <i>Archeologie & Cultuurhistorie</i>	
Projectleider/Senior archeoloog	Dr. R.M. van Heeringen	
Projectmedewerkers	R.M. van Heeringen (archeoloog) drs. R. Schrijvers (fysisch geograaf)	
Uitvoering booronderzoek	n.v.t.	
Bevoegd gezag	Gemeente Texel Postbus 200 1790 AE Den Burg	
Contactpersoon	Dhr. P.A. Franssen	
Gecontroleerd door	Vestigia (R.M. van Heeringen) d.d. 15 april 2013	
Geaccordeerd door	Gemeente Texel (P.A. Franssen) d.d. 15 april 2013	

Inhoudsopgave

Samenvatting en advies	5
Onderbouwing advies	7
1 Projectomgeving	7
1.1 Plangebied.....	7
1.2 Onderzoeksdoel en -methode	7
1.3 Verstoringen.....	7
2 Aanvullend bureauonderzoek.....	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Archeologische niveaus in het centrum van Den Burg.....	9
2.3 Laag 4: prehistorische sporen.....	9
2.4 Laag 3: grachten, wallen en bewoningssporen uit de Vroege Middeleeuwen.....	11
2.5 Laag 2: woonhuizen uit de Nieuwe Tijd en mogelijk de Late Middeleeuwen	11
2.6 Laag 1: verstoorde bovengrond, liggend aan maaiveld.....	12
2.7 Historische bebouwing aan de Groene Plaats en de Visch Markt.....	14
3 Gespecificeerde archeologische verwachting en vervolgonderzoek.....	17
3.1 Gespecificeerde archeologische verwachting en behoudenswaardigheid	17
3.2 Beleidsmatige randvoorwaarden bij verder planontwikkeling.....	17
3.3 Advies met betrekking tot vervolgonderzoek.....	18
Bijlage 1 Periodisering archeologie en geologie.....	23
Kaarten.....	25

Afbeelding 1 Het in januari 2011 gesloopte gemeentehuis uit 1968 aan de Groeneplaats in Den Burg, gemeente Texel. Bron: samengestelde foto uit 2008 (Vestigia).

Afbeelding 2 Het centrum van Den Burg op 5 juli 1962. In de rechterbovenhoek de Groeneplaats met het Raaksje, gezien vanuit het noorden. Bron: Woltering 2002, 26: afb. 2 (ook: De Graaf z.j).

Samenvatting en advies

In opdracht van de gemeente Texel heeft *Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een plangebied in het centrum van Den Burg aan de Groeneplaats (*kaart 1, afbeelding 1 en 2*). De ruimtelijke ontwikkeling betreft een nadere invulling op basis van voortschrijdend inzicht van de ontwikkelingsvisie 'Ruimte voor het Hart' uit 2007.

Samenvatting bureauonderzoek

De planontwikkeling heeft betrekking op AMK-terrein 1314 (wettelijk beschermd monument) en AMK-terrein 16.063 (terrein van zeer hoge archeologische waarde). Het bureauonderzoek heeft uitgewezen dat met name vóór het oude gemeentehuis aan de Groeneplaats de kans op de aanwezigheid van archeologische sporen uit de late prehistorie, de Vroege en Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd nog steeds aanwezig is. De behoudenswaardigheid van de sporen is vooral gelegen in de context van de ontwikkelingsgeschiedenis van de historische dorpskern van Den Burg:

- Met name de vroeg-middeleeuwse ringwal uit de 7^e-8^e eeuw is van nationale belang. Over de ligging, de opbouw en de datering van het wal(len)- en grachten-systeem in relatie tot de binnen en buiten de burcht gelegen bewoningssporen is nog veel niet duidelijk. De natte context van de grachten zorgt ook voor goede conservering van de organische component.

- Over de ontwikkeling van de bewoning in de Late Middeleeuwen, voorafgaande aan de bebouwing aan het Raaksje in de Nieuwe tijd, is weinig bekend. Deze kennis is van evenwel groot belang voor het begrip van de continuïteit van de bewoningsgeschiedenis in de kern van Den Burg. Het is evenwel de vraag of door de reeds aangetoonde verstoringen er nog substantiële en goed te duiden sporen van deze bewoningsfase aanwezig zijn, aannemende dat er in deze periode ter plaatse huizen hebben gestaan.

- Over de voormalige huizenrij aan het Raaksje is vanuit bovengronds monumentenzorgperspectief over de periode van het einde van de 19^e eeuw tot de zestiger jaren van de 20^e eeuw het nodige bekend. Mogelijk is in de bodem nog informatie aanwezig over de bouwgeschiedenis van de huizen en de inrichting van de achtererven (beerputten/waterbakken e.d.). En uiteraard de relatie van eventuele laatmiddeleeuwse bebouwing.

- De waarde van de prehistorische sporen lijkt beperkt omdat ze alleen in een smalle zone in het zuidelijk deel te verwachten zijn en ongetwijfeld deel uitmaken van een groot nederzettingsareaal. Het de vraag in hoeverre ze bij archeologisch onderzoek kenniswinst opleveren, anders dan het vaststellen van hun aanwezigheid en de mogelijkheid om te komen tot een iets scherpere datering.

Concluderend kan worden gesteld dat door de mogelijke aanwezigheid van de beschreven sporen uit de vier genoemde hoofdperioden, die ook in stratigrafisch verband met elkaar moeten worden gezien, het terrein in potentie als *in situ* behoudenswaardig moet worden aangemerkt.

Advies

Bij verdere planontwikkeling waarbij de ondergrond in het gebied van het huidige plein (Groene Plaats) vóór het in 2011 gesloopte gemeentehuis wordt geroerd, is de noodzaak tot vlakdekkend archeologisch onderzoek aanwezig. Een vorm van archeologievriendelijk bouwen is gezien de ondiepe ligging van de archeologische sporen niet toepasbaar.

Gezien de onduidelijkheid over de ernst van de aanwezig subrecente verstoringen, kan overwogen worden te starten met het wigvormige zuidelijke deel van de planlocatie om inzicht te verkrijgen in de

mate van intactheid van de gebouwfunderingen aan het Raaksje. Op basis hiervan kan dan de strategie voor het opgraven van het noordelijk deel worden bepaald.

In alle gevallen zal bij verdere planontwikkeling een vergunningaanvraag op grond van artikel 11 van de Monumentenwet 1988 bij de RCE als vergunninghouder van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) noodzakelijk zijn. Vooroverleg met de RCE kan er voor zorgen dat de doorlooptijd van de vergunningprocedure niet onnodig wordt verlengd. Indien de Minister goedkeuring verleent aan een vorm van gravend archeologisch onderzoek, zal de RCE het Programma van Eisen voor dit onderzoek toetsen in relatie tot de beschikking.

Onderbouwing advies

1 Projectomgeving

1.1 Plangebied

In opdracht van de gemeente Texel heeft *Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een plangebied in het centrum van Den Burg aan de Groeneplaats (*kaart 1, afbeelding 1 en 2*). De ruimtelijke ontwikkeling betreft een nadere invulling op basis van voortschrijdend inzicht van de ontwikkelingsvisie 'Ruimte voor het Hart' uit 2007.¹ Voor het toenmalige plan heeft Vestigia in juli 2008 een eerste verkenning van de archeologische randvoorwaarden verricht.² Het huidige bureauonderzoek moet worden gezien als een nadere detaillering van genoemd onderzoek. De planontwikkeling heeft betrekking op AMK-terrein 1314 (wettelijk beschermd monument) en AMK-terrein 16.063 (terrein van zeer hoge archeologische waarde). Voor de algemene archeologische en historische setting wordt verwezen naar het rapport uit 2008. In het onderhavige onderzoek wordt het eerdere bureauonderzoek dus alleen als achtergronddocument gebruikt en zal met name worden ingegaan op de voorgenomen ontwikkeling aan de Groeneplaats na de sloop van het gemeentehuis en de bodewoning in 2011. Op *kaart 1* is de voorlopige contour van de voorgenomen nieuwbouw weergegeven zoals beschikbaar gesteld door de gemeente en Atelier LOOS van VLIET uit Haarlem in januari 2013. Over de wijze van funderen en/of onderkeldering kan op dit moment niet in detail worden bericht. Er wordt gewerkt aan zogenaamde 'kavelspoorren'.

1.2 Onderzoeksdoel en -methode³

Doel van het archeologisch vooronderzoek was vast te stellen of er in het plangebied sprake is (of kan zijn) van archeologische resten die door de bouwwerkzaamheden verstoord dreigen te worden en, indien mogelijk, uitspraken te doen over de waarde hiervan in termen van fysieke en inhoudelijke kwaliteit zoals zeldzaamheid en gaafheid. Hiertoe is een bureauonderzoek verricht, waarbij voor het plangebied een specifiek archeologisch verwachtingsmodel is opgesteld. Afgesloten wordt met een advies over het noodzakelijke vervolgonderzoek. Het bureauonderzoek betreft is een nadere detaillering van het in 2008 uitgevoerde bureauonderzoek voor een groter plangebied. Het onderzoek uit 2008 vormt daarmee een integraal onderdeel van de huidige studie.

1.3 Verstoringen

Over de aard en omvang van eventueel aanwezig verstoringen kan alleen iets worden gezegd op basis van het in het verleden uitgevoerde archeologische onderzoek (zie hierna). Bij de inrichting van het plein na de bouw van het gemeentehuis in 1968 is het plein (Groeneplaats) deels artificieel verhoogd.

---

¹ Gemeente Texel 2007.

² Van Heeringen *et al.* 2008.

³ Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de KNA versie 3.2 (zie *bijlage 2*).

2 Aanvullend bureauonderzoek

2.1 Inleiding

Zoals in *paragraaf 1.1* bij de projectomgeving is aangegeven, wordt in dit bureauonderzoek voortgebouwd op het onderzoek in 2008 dat mede is gebaseerd op het in 2002 gepubliceerde overzicht van het vanaf de veertiger jaren van de vorige eeuw in het centrum van Den Burg uitgevoerde archeologische onderzoek. Allereerst wordt in *paragraaf 2.2* een algemene samenvatting gegeven van de te verwachten archeologische lagen en fenomenen, waarna in de *paragraaf 2.3* tot en met *paragraaf 2.5* - van oud naar jong - wordt ingezoomd op de omgeving van de huidige ontwikkelingslocatie. Vervolgens wordt in *paragraaf 2.6* in meer detail ingegaan op de verdwenen historische bebouwing aan/op de Groeneplaats. Afgesloten wordt in *paragraaf 2.7* met een inschatting van de te verwachten degradatie van het bodemarchief binnen de begrenzing van het plangebied.

2.2 Archeologische niveaus in het centrum van Den Burg

De bodemkundige situatie zoals beschreven in het bureauonderzoek uit 2008 is voor het huidige plangebied feitelijk niet gewijzigd. Weliswaar is het oude gemeentehuis in januari 2011 gesloopt, maar aangezien het gemeentehuis diep onderkelderd was en aldaar in 1967 archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden, is bij de sloop geen nieuwe schade aan het bodemarchief toegebracht. Dit geldt ook voor de sloop van de bodewoning aan Parkstraat 1 in 2011.⁴ De laagopeenvolging in het centrum van Den Burg kan in algemene zin als volgt worden beschreven (de diepteligging en dikte van de lagen varieert vrij sterk):⁵

Laag 1: bovengrond/toplaag direct onder het maaiveld (vaak niet goed te scheiden van laag 2);

Laag 2: pakket met laatmiddeleeuwse ophogingslagen met houten of bakstenen funderingen, beerputten en de (opgevulde) gracht uit 1346;

Laag 3: laag met vroegmiddeleeuwse bewoningssporen waaronder plaggenstapelingslagen en opgevulde gracht(en) van de vroegmiddeleeuwse burg. Laag 3 wordt soms verstoord door diep reikende sporen van de recentere lagen 2 en 1.

Laag 4: deze laag wordt gevormd door de top van het dekzand met mogelijke sporen van bewoning uit de Late Bronstijd tot en met de Romeinse tijd. In laag 4 komen verstoringen voor van diep reikende sporen uit de recentere lagen 1-3 (bijvoorbeeld grachten, beerputten, e.d.). De dikte van laag 4 is niet uit de profielen af te leiden. De diepere sporen uit de Late IJzertijd zijn tot op ruim 1 m diep in het dekzand gegraven,⁶ de vroegmiddeleeuwse sporen reiken tot meer dan 1,5 m diep. Door het grote tijdsverschil tussen de opgravingsputten en de verschillende opgravers is het lastig een eenduidige scheiding aan te brengen tussen laag 2 en 3.

2.3 Laag 4: prehistorische sporen

In de bouwput voor het gemeentehuis zijn in 1967 met name in het zuidelijk deel prehistorische opgetekend die dateren uit de Late IJzertijd en/of de Romeinse tijd (*afbeelding 3-4*). De sporen zijn ingegraven in het dekzand op de bodem van de bouwput die daar op ca. 1,6 m +NAP was gelegen.⁷ Vaak is

---

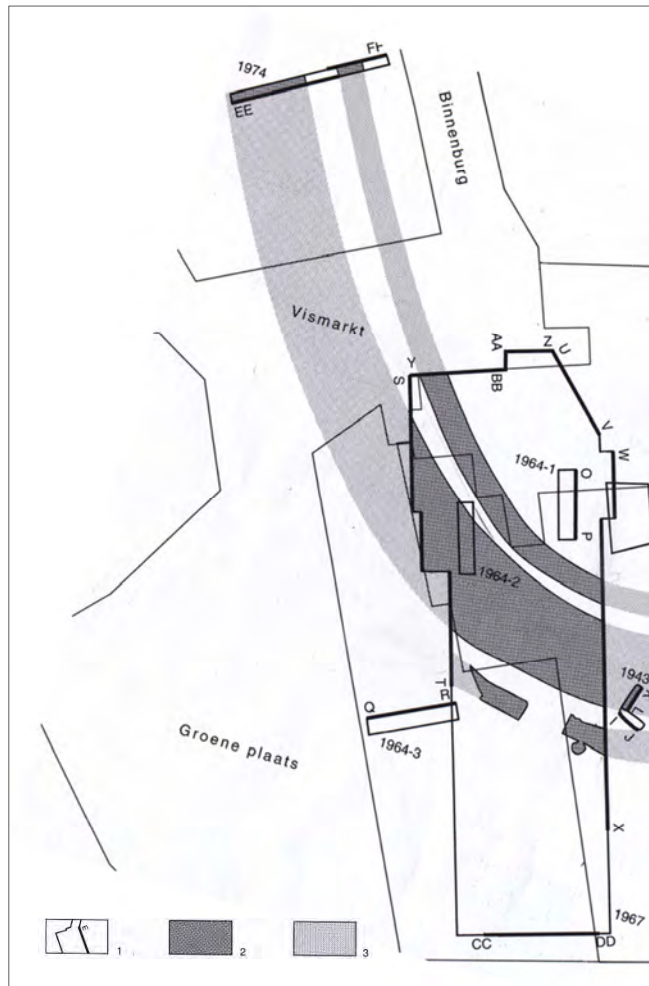
⁴ Van Benthem 2011.

⁵ De hieronder nieuw gedefinieerde lagen in het centrum van Den Burg zijn gebaseerd op Woltering 2002. De beschreven vereenvoudigde laagopeenvolging is gebaseerd op de gepubliceerde profielen van de opgravingsputten.

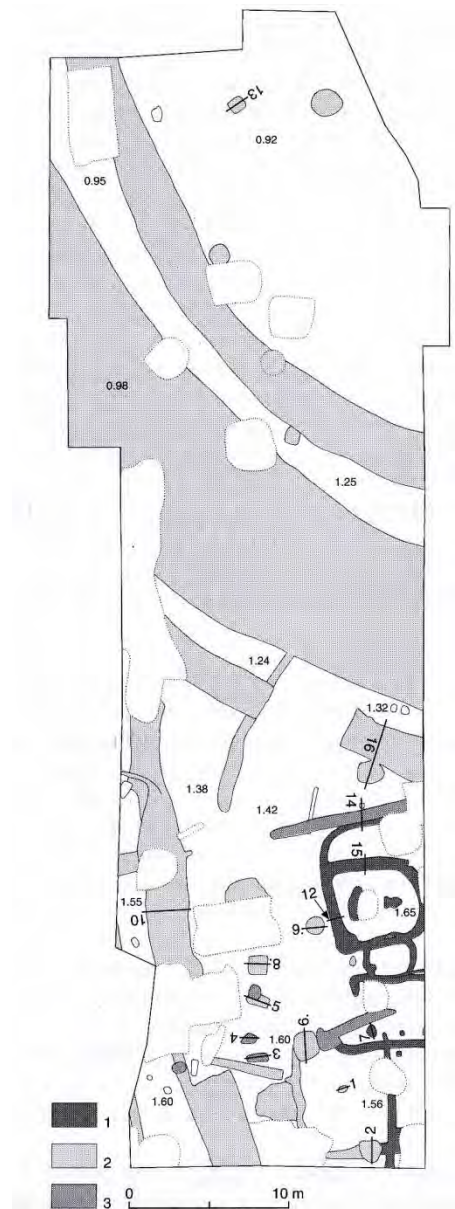
⁶ Raadhuis 1967, spoor 2 en 6.

⁷ Het staatsniveau ligt ter plaatse op ca. 3 m +NAP.

ook een akkerlaag aanwezig (grijs zand). Het dekzand op de bodem van de bouwput loopt naar het noorden toe af tot ca. 0,9 m +NAP. De diepste sporen in het zuidelijk deel zijn tot ca. 30-40 cm ingegraven (afbeelding 4, spoor 12 en 15). Oorspronkelijk zal een heidepodzol aanwezig zijn geweest op een niveau van 1,9 m +NAP in het zuiden aflopend tot 1,1 m +NAP in het noorden. In de sporen zijn meer dan 100 kleine, sterk verwerde scherven handgevormd aardewerk aangetroffen.

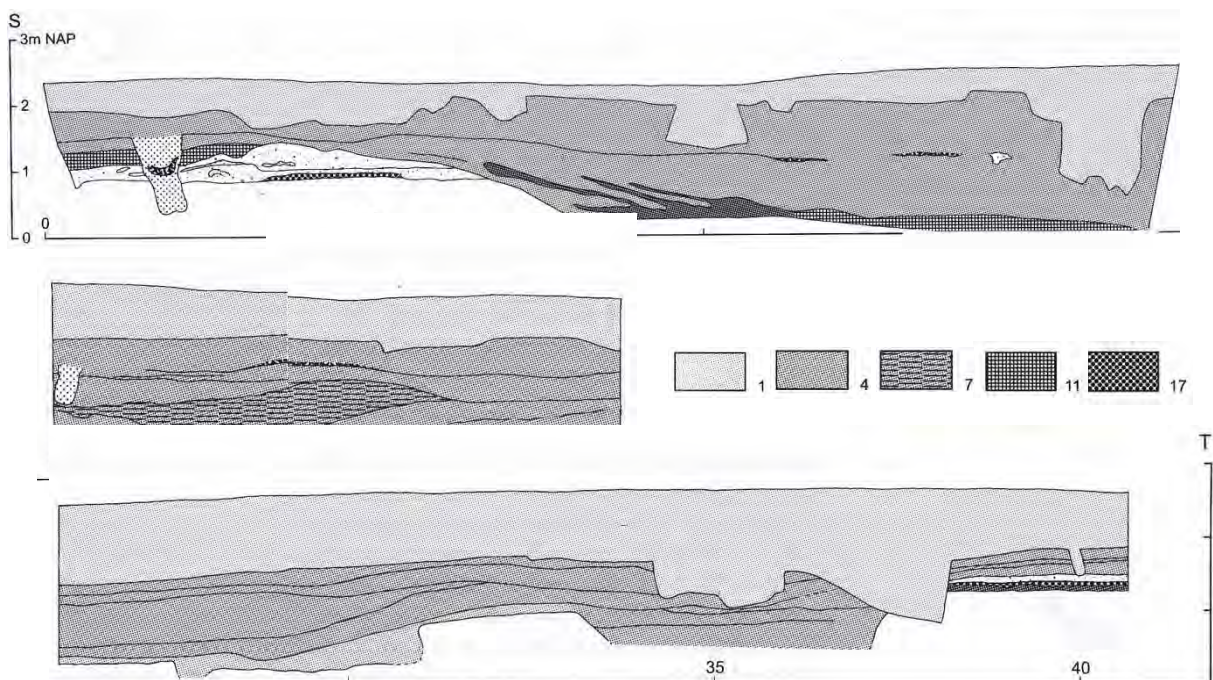
Afbeelding 3 Archeologisch onderzoek aan de Groeneplaats. De plattegronden zijn gedraaid t.o.v. het noorden (zie kaart 1, afbeelding 6). Legenda: 1. opgravingsput met opgravingsjaar, putnummer en pofiel aanduidingen; 2. de waargenomen vroeg-middeleeuwse grachten; 3. Het veronderstelde verloop van de grachten. Bron: (gewijzigd naar) Woltering 2002, afb. 3.

Afbeelding 4 De op de bodem van de bouwput voor het gemeentehuis in 1967 opgetekende sporen. Legenda: 1. Late IJzertijd; 2. Vroege Middeleeuwen; 3. Late Middeleeuwen. Bron: Woltering 2002, afb. 12.

2.4 Laag 3: grachten, wallen en bewoningssporen uit de Vroege Middeleeuwen

De meeste sporen dateren uit de Vroege Middeleeuwen. Het meest in het oog springend is een ca. 10 m brede (middelste) gracht die concentrisch geflankeerd wordt door twee smallere, ongeveer 2,5 m brede grachten (*afbeelding 3-4*). De diepste deel van de brede gracht is niet opgegraven en ligt dieper dan 0 m +NAP (mogelijk reikend tot 0,2 m -NAP). Ter plaatse bestaat de bodem uit humeus zand en natuurlijk(?) veen (*afbeelding 5*). In de Late Middeleeuwen is de gracht gedempt met onder andere kleiig materiaal en plaggen. Uit profiel Y-Z blijkt duidelijk dat binnen de binnenste gracht (diepte tot 0,2 m -NAP) een wal heeft gelegen (zes fasen; 1-2 m hoog). Op het binnenterrein is in die periode gewoond. De brede gracht en de buitenste gracht zijn mogelijk gelijktijdig, ook aan de binnenzijde van de brede gracht zijn sporen van een walstructuur uit zand/plaggen gevonden. Buiten het grachtenstelsel zijn ook bewoningssporen uit genoemde periode aangetroffen. In de profielen, het vlak en de grachtvullingen zijn ca. 260 fragmenten aardewerk aangetroffen (handgemaakte kogelpot en op de draaischijf vervaardigd importmateriaal) die het geheel dateren in de tweede helft 7^e tot eerste helft 8^e eeuw.

Afbeelding 5 Opgraving bouwput gemeentehuis 1967, profiel S-T (zie *afbeelding 3*). Doorsnede vroeg-middeleeuwse grachten. Legenda (deels): 1. bovengrond/verstoring; 4. laat-middeleeuwse opvulling met vuil-bruin zand; 7. laat-middeleeuwse plaggen; 11. veenlaag; 17. prehistorische akkerlaag.

2.5 Laag 2: woonhuizen uit de Nieuwe Tijd en mogelijk de Late Middeleeuwen

Op de kadasterkaart van 1828 komt aan de Visch Markt bebouwing. Ook ligt een rij huizen aan de Groene Plaats die worden aangeduid met het Raaksje (*afbeelding 6*). De afgebroken bebouwing aan de Visch Markt en de Groene Plaats in verband met de bouw van het nieuwe gemeentehuis, werd in september 1964 benut voor het graven van twee proefsleuven ter plaatse van het oude raadhuis (*afbeelding 6*, nr. 28; zie ook *afbeelding 2* waarop het braakliggende perceel is te zien en *afbeelding 3* voor de ligging van de proefsleuven 1964-1, 1964-2; zie verder voor meer detail hierna *paragraaf 2.7*). De ondergrond bleek echter zwaar verstoord. Alleen de positie van een gemetselde vondstrijke '17^e-18^e-eeuwse welput met tegelvloer', is op een tekening gemarkeerd. Bij de afbraak in 1929 van de huisjes nr. 31 en 32, zoals voorkomend op de kadasterkaart, zou sprake zijn geweest van een achtergevel uit het begin van de 16^e

eeuw.⁸ Ook een derde kleine opgravingsput loodrecht op het Raaksje ter plaatse van het woonhuis aan Raaksje nr. 4 (zie *afbeelding 7 en 8*) leverde alleen een zwaar verstoord bodemprofiel op. In het begin van de 19^e eeuw stond aan de Visch Markt en de Groene Plaats/het Raaksje evenwel aaneengesloten bebouwing huizen. Onduidelijk is evenwel hoe ver deze bebouwing in de tijd terug gaat. Indien middeleeuwse bebouwing aanwezig is geweest, mag worden verondersteld dat mogelijk beerputten en waterkelders op de achtererven, grenzend aan de Wezentuin aanwezig waren.

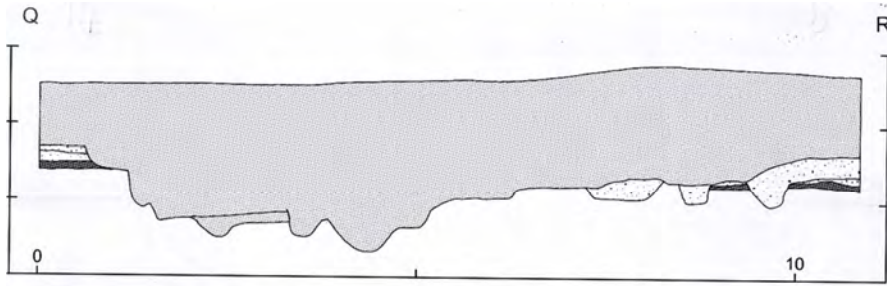
Afbeelding 6 Kadastrale Minuut uit 1828. Bron: gemeente Texel.

2.6 Laag 1: verstoorde bovengrond, liggend aan maaiveld

Uit de gepubliceerde profielen van de uitgevoerde opgravingen en verkenningen komt een wisselend beeld naar voren. Op veel plaatsen is de ondergrond door sub-recente bouw- en sloopwerkzaamheden verstoord. Dit geldt bijvoorbeeld voor het Raaksje waar in 1964 een proefsleuf is gegraven (*afbeelding 7*).

---

⁸ Visser/Timmer 1975, 21.

Afbeelding 7 Noordprofiel van de proefsleuf in 1964 loodrecht op het Raaksje nr. 4. Zie voor de ligging afbeelding 3: 1964-3. Bron: Woltering 2002, 34, afb. 11.

Na de sloop van het gemeentehuis is door ADC ArcheoProjecten op 28 maart 2011 een archeologische begeleiding (conform protocol Opgraven) uitgevoerd op de locatie Parkstraat 1 te Den Burg waar de in 1967 gebouwde bodewoning van het gemeentehuis heeft gestaan.⁹ Voor de fundering is indertijd een diepe bouwput gegraven, waarin vervolgens enorme betonnen poeren en een septictank waren aangebracht. De ondergrond bleek tot op een diepte van 1,5 tot 2,2 m beneden het maaiveld verstoord. De top van het dekzand met daarin sporen van bewoning uit de Late Bronstijd, IJzertijd en Romeinse tijd die zich op een diepte van ca. 1,2 m -maaiveld moest bevinden, was daarmee niet meer intact. Ook zijn ter plekke geen diepere sporen, zoals waterputten, waargenomen. Tijdens de archeologische begeleiding zijn uiteindelijk geen archeologische sporen aan het licht gekomen.

Ook ter plaatse van de achterzijde van het stadhuis (tussen gemeentehuis en bodewoning) was het oude maaiveld aanzienlijk verdiept om de kelderruimten van daglicht te voorzien (afbeelding 8).

Afbeelding 8 Verdiepte aanleg aan de achterzijde van het in 2011 gesloopte gemeentehuis. Bron: foto's Vestigia (2008).

⁹ Onderzoeksmelding 45.910; Boonstra 2011; Van Benthem 2011.

2.7 Historische bebouwing aan de Groene Plaats en de Visch Markt

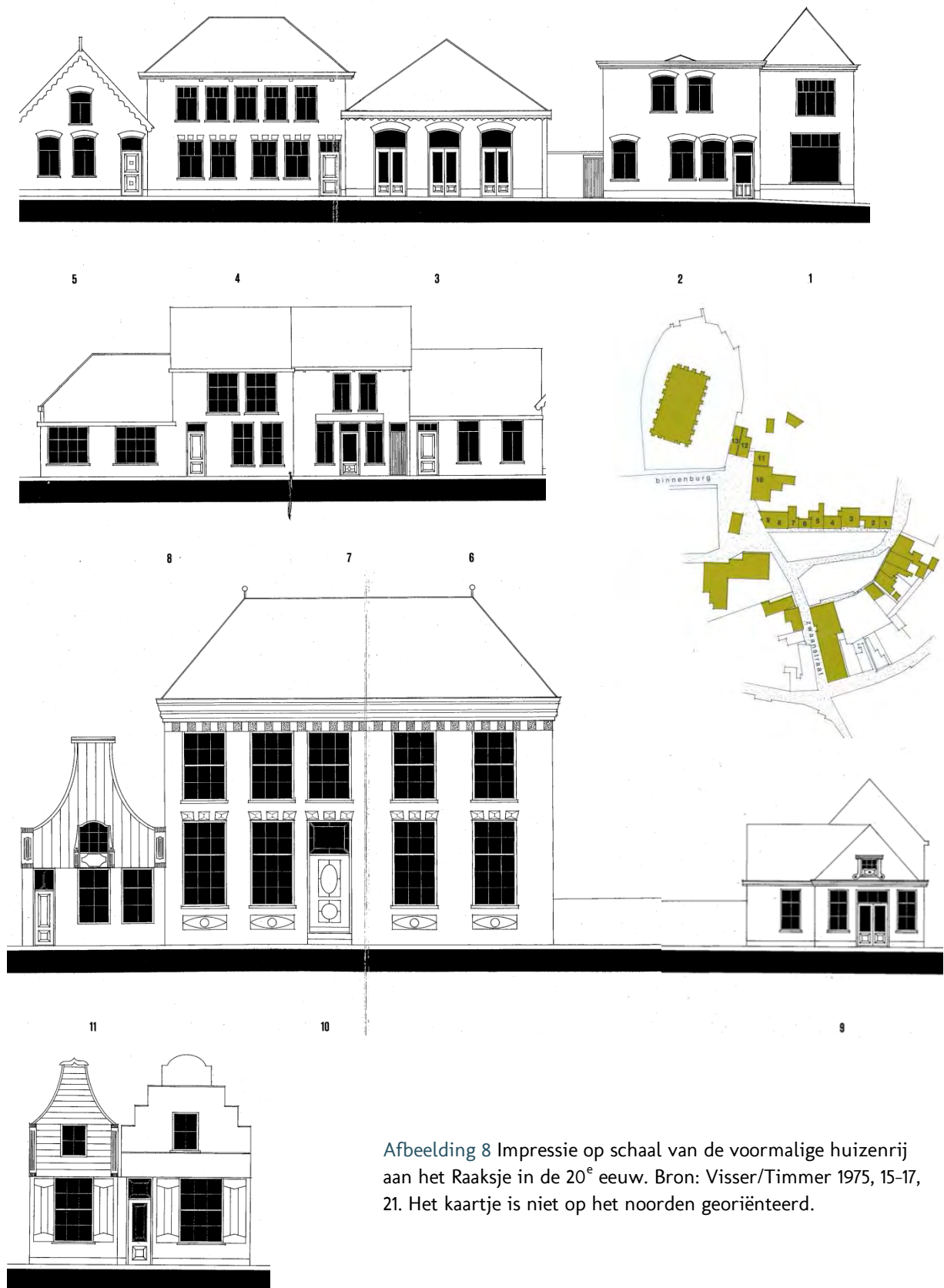
Van 1968 tot 2011 lag aan de Groeneplaats het gemeentehuis van de gemeente Texel. Tijdens de bouw van het gemeentehuis bevond zich op het huidige plein een rij huizen die werd aangeduid met het Raaksje. De gevelwand van het Raaksje lag aan de toenmalige Groene Plaats. Ook onder het noordelijk deel van de nieuwbouw van het gemeentehuis bevond zich bebouwing aan de Visch Markt. Deze situatie wordt maatvast weergegeven op de kadastrale minuut uit 1828 (afbeelding ..). Uit onvrede met de ligging en de bouwmassa van het nieuwe gemeentehuis verscheen in 1975 een boekje onder de titel 'Terug op de plaats, op zoek naar een vriendelijk dorpsplein'.¹⁰ Aan de hand van genoemde publicatie in combinatie met de 'Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel Sektie K Den Burg' uit 1828 kan kort het volgend beeld worden geschetst van de bebouwing (afbeelding ..). De nummering is conform de publicatie uit 1975. Tussen haakjes staan de kadastrale nummers uit 1828.

- 1 (19) Omstreeks 1900 nieuw gebouwd pand. Nadien in gebruik als winkel (fietsen, schrijfwaren, tabaksartikelen, radio's). In 1828 in eigendom van de Doopsgezinde Gemeente;
- 2 (20-21) Aan het begin van de 20e eeuw in gebruik als kapperszaak. In 1928 woonde er Jan Pietersz. List (bakker) en stond er een pakhuis van dezelfde eigenaar;
- 3 (22) Omstreeks 1990 in eigendom van de Doopsgezinde Gemeente, verhuurd als horecazaak (Café Den Burg), later winkel (herenkleding, huishoudelijke artikelen). In 1828 stond op de plaats van 3 en 4 het (grote) huis van vrederegter Arnold Langeveld.
- 4 (22) Tegen het einde van de 19e eeuw als groot woonhuis in gebruik en als vergaderruimte voor het polder- en dijkbestuur. In 1828 groot huis (zie 3).
- 5 (23) Vanaf omstreeks 1900 dienstwoning van de gemeente (veldwachter, politiebeambten, beheerder elektriciteitscentrale). In 1828 in eigendom van eerder genoemde vrederegter Arnold Langeveld.
- 6 (24) Ca. 1900 woonhuis. In 1828 in bezit van Dirk Kikkert (kastelein).
- 7 (25) Vanaf omstreeks een kapperszaak. In 1828 eveneens in bezit van Dirk Kikkert (kastelein).
- 8 (26) Winkel (thee en tabak). In 1828 ook in bezit van Dirk Kikkert (kastelein).
- 9 (27) Winkel (thee en tabak). In 1828 ook in bezit van Dirk Kikkert (kastelein).
- 10 (28) In 1828 in bezit van voornoemde vrederegter Arnold Langeveld.¹¹ In 1940 is het (dubbele) woonhuis verkocht aan de gemeente en daarna in gebruik genomen als Raadhuis.
- (29) Het in 1928 als 'tuin' aangeduide gebied achter het Raaksje is op dat moment in bezit van vrederegter Arnold Langeveld;
- 11 (30) In 1828 in bezit van deurwaarder Simon Kikkert. Ca. 1915 afgebroken. In 1918 is de grond door de gemeente aangekocht.
- 12 (31) Ook dit pand is in 1828 in bezit van deurwaarder Simon Kikkert. Aan het begin van de 20^e eeuw verfwinkel. In 1929 gesloopt voor de bouw van de boerenleenbank, na 1960 polderhuis.
- 13 (32) Dit pand is in 1828 in bezit van Christiaan Ponger (koperslager). Aan het begin van de 20^e eeuw blikslagerij. In 1929 gesloopt voor de bouw van de boerenleenbank, na 1960 polderhuis en kantoorgebouw.

---

¹⁰ Visser/Timmer 1975.

¹¹ Een vrederechter was in de periode 1811-1838 een alleensprekende rechter met als belangrijkste taak te proberen om tot een schikking tussen partijen te komen. Nu is de rechter die zetelt in de rechtbank voor de sector kantonzaken de Nederlandse magistraat die de functie vervult, die het dichtst hierbij in de buurt komt.

Afbeelding 8 Impressie op schaal van de voormalige huizenrij aan het Raaksje in de 20^e eeuw. Bron: Visser/Timmer 1975, 15-17, 21. Het kaartje is niet op het noorden georiënteerd.

3 Gespecificeerde archeologische verwachting en vervolgonderzoek

3.1 Gespecificeerde archeologische verwachting en behoudenswaardigheid

Het aanvullende bureauonderzoek heeft uitgewezen dat met name vóór het oude gemeentehuis aan de Groeneplaats de kans op de aanwezigheid van archeologische sporen uit de late prehistorie, de Vroege en Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd nog steeds aanwezig is. De behoudenswaardigheid van de sporen is vooral gelegen in de context van de ontwikkelingsgeschiedenis van de historische dorpskern van Den Burg:

- Met name de vroeg-middeleeuwse ringwal uit de 7^e-8^e eeuw is van nationale belang. Over de ligging, de opbouw en de datering van het wal(len)- en grachten-systeem in relatie tot de binnen en buiten de burcht gelegen bewoningssporen is nog veel niet duidelijk. De natte context van de grachten zorgt ook voor goede conservering van de organische component.

- Over de ontwikkeling van de bewoning in de Late Middeleeuwen, voorafgaande aan de bebouwing aan het Raaksje in de Nieuwe tijd, is weinig bekend. Deze kennis is van evenwel groot belang voor het begrip van de continuïteit van de bewoningsgeschiedenis in de kern van Den Burg. Het is evenwel de vraag of door de reeds aangetoonde verstoringen er nog substantiële en goed te duiden sporen van deze bewoningsfase aanwezig zijn, aannemende dat er in deze periode ter plaatse huizen hebben gestaan.

- Over de voormalige huizenrij aan het Raaksje is vanuit bovengronds monumentenzorgperspectief over de periode van het einde van de 19^e eeuw tot de zestiger jaren van de 20^e eeuw het nodige bekend. Mogelijk is in de bodem nog informatie aanwezig over de bouwgeschiedenis van de huizen en de inrichting van de achtererven (beerputten/waterbakken e.d.). En uiteraard de relatie van eventuele laatmiddeleeuwse bebouwing.

- De waarde van de prehistorische sporen lijkt beperkt omdat ze alleen in een smalle zone in het zuidelijk deel te verwachten zijn en ongetwijfeld deel uitmaken van een groot nederzettingsareaal. Het de vraag in hoeverre ze bij archeologisch onderzoek kenniswinst opleveren, anders dan het vaststellen van hun aanwezigheid en de mogelijkheid om te komen tot een iets scherpere datering.

Concluderend kan worden gesteld dat door de mogelijke aanwezigheid van de beschreven sporen uit de vier genoemde hoofdperioden, die ook in stratigrafisch verband met elkaar moeten worden gezien, het terrein in potentie als *in situ* behoudenswaardig moet worden aangemerkt.

3.2 Beleidsmatige randvoorwaarden bij verder planontwikkeling

In de database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, Archis2) ligt de bouwlocatie op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) voor een deel op het beschermde monument AMK-1314 (ODB 46042). Op de archeologische beleidskaart van de gemeente valt dit gebied in categorie 1.¹² Het betreft de locatie van het voormalige gemeentehuis (geen bodemarchief meer aanwezig) en een zone achter het zuidoostelijk hoek van het gemeentehuis en de in 2011 gesloopte bodewoning. In het onderhavige wordt de kans dat zich op deze plaats nog betekenisvolle sporen *in situ* bevinden laag ingeschat. Het overige deel van de planlocatie ligt in een gemeentelijk zone van archeologische waarde, categorie 6.¹³

---

¹² Hessing *et al.* 2013.

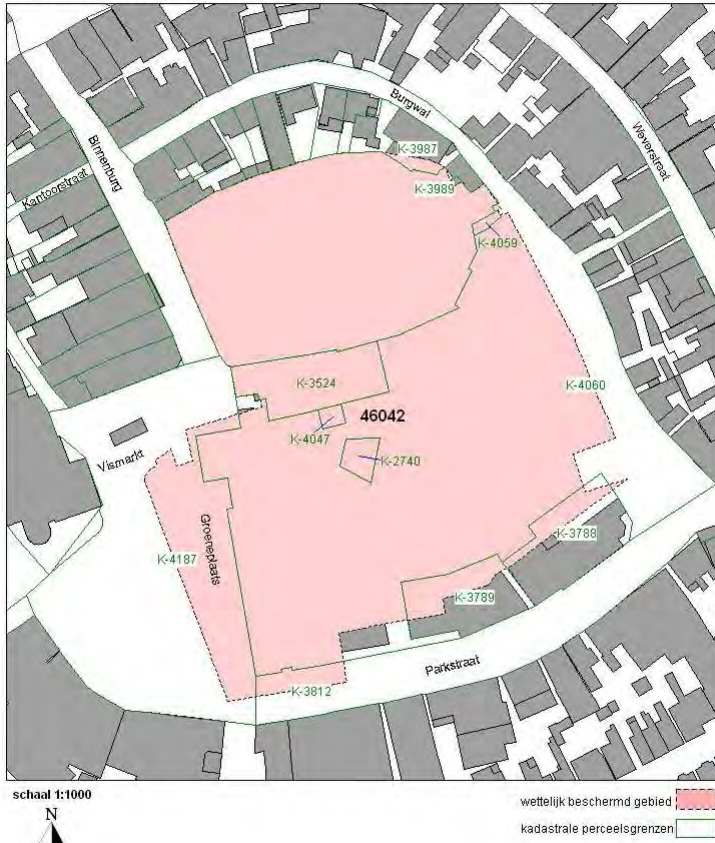
¹³ Raadpleging Archis2 (downloadbare bestanden met actualiteit 10-01-2013).

Bij een check bij de RCE is meegedeeld dat het gebied vóór het gemeentehuis (ter plaatse van het Raaksje) evenwel nog steeds onderdeel uitmaakt van het wettelijk beschermde terrein.¹⁴ In de Livelink-bestanden die gekoppeld zijn aan Archis2, is een kadastrale situatietekening aanwezig die niet gewijzigd is ten opzichte van de situatie zoals die in het bureauonderzoek van 2008 is opgenomen (afbeelding 9).¹⁵ Dit zou betekenen dat bij verdere planontwikkeling een rijksvergunning nodig is.

Gemeente: Texel

Rijksmonumentnummer: 46042

CMA-nummer: 09B-004

Afbeelding 9 Wettelijk beschermd gebied conform document in Archis2-Livelink (2007). Vermelde schaal niet van toepassing.

3.3 Advies met betrekking tot vervolgonderzoek

Bij verdere planontwikkeling waarbij de ondergrond in het gebied van het huidige plein (Groene Plaats) vóór het in 2011 gesloopte gemeentehuis wordt geroerd, is de noodzaak tot vlakdekkend archeologisch onderzoek aanwezig. Een vorm van archeologievriendelijk bouwen is gezien de ondiepe ligging van de archeologische sporen niet toepasbaar.

Gezien de onduidelijkheid over de ernst van de aanwezig subrecente verstoringen, kan overwogen worden te starten met het wigvormige zuidelijke deel van de planlocatie om inzicht te verkrijgen in de mate van intactheid van de gebouwfunderingen aan het Raaksje. Op basis hiervan kan dan de strategie voor het opgraven van het noordelijk deel worden bepaald.

In alle gevallen zal bij verdere planontwikkeling een vergunningaanvraag op grond van artikel 11 van de Monumentenwet 1988 bij de RCE als vergunninghouder van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) noodzakelijk zijn. Vooroverleg met de RCE kan er voor zorgen dat de doorlooptijd

¹⁴ E-mail I. Roorda (RCE), 2013-01-31.

¹⁵ Van Heeringen *et al.* 2008, Bijlage 2.

van de vergunningprocedure niet onnodig wordt verlengd.¹⁶ Indien de Minister goedkeuring verleend aan een vorm van gravend archeologisch onderzoek, zal de RCE het Programma van Eisen voor dit onderzoek toetsen in relatie tot de beschikking.

---

¹⁶ Op 19-12-2012 heeft de directeur van de RCE een beleidsnotitie vastgesteld waarin de wijze waarop de RCE met de behandeling van de vergunningaanvraag wordt omgegaan, uiteengezet wordt.

Literatuur

- BENTHEM, A. VAN, 2011: *Parkstraat 1, Den Burg (Gemeente Texel). Een archeologische begeleiding*, Amersfoort (ADC-rapport 2736).
- BOONSTRA, M., 2011: *Sloopwerkzaamheden bodewoning, Parkstraat 1 te Den Burg, gemeente Texel. Het Programma van Eisen ten behoeve van een Archeologische Begeleiding met beperkte verstoring*, Amersfoort (Vestigia-rapport 877).
- GEEL, B. VAN/S.J.P. BOHNCKE/H. DEE, 1980/1981: A palaeoecological study of an upper late glacial and holocene sequence from "de borchert", The Netherlands, *Review of Palaeobotany and Palynology* 31, 367-392.
- GEMEENTE TEXEL, 2007: *Ontwikkelingsvisie centrum Den Burg. Ruimte voor het Hart. Herinrichting Groeneplaats Den Burg*, z.pl. (folder, mei 2007).
- GRAAF, H. DE, Z.J.: *Oud Texel vanuit de lucht*, Hoogeveen.
- HEERINGEN, R.M. VAN/L. HAARING/A.A. KERKHOVEN, 2008: *Verkenning archeologische randvoorwaarden ontwikkelingsplan 'Ruimte voor het Hart', centrum Den Burg (gemeente Texel)*, Amersfoort (Vestigia-rapport V492).
- HESSING, W.A.M./K. KLERKS/W.J. WEERHEIJM, 2013 (IN VOORBEREIDING): *Actualisering Archeologische Beleidsadvieskaart Gemeente Texel*, Amersfoort (Vestigia-rapport V984);
- HOEK, W. Z., 2001: Vegetation response to the ~14.7 and ~11.5 ka cal. BP climate transitions: is vegetation lagging climate?, *Global and Planetary Change* 30 (1-2), 103-115.
- HOEK, W. Z., 2008: The Last Glacial-Interglacial transition, *Episodes* 31(2), 226-229.
- KERKHOVEN, A.A./K. KLERKS, 2007: *Archeologische Beleidsadvieskaart Texel*, Amersfoort (Vestigia-rapport V459).
- LOUWE KOIJMANS, L.P./P.W. VAN DEN BROEKE/H. FOKKENS/A. VAN GIJN, 2005: *Nederland in de prehistorie*, Amsterdam.
- MOLENAAR, S., 2001: *Bestemmingsplan Den Burg, gemeente Texel; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-1)*, Amsterdam (RAAP-rapport 754).
- RASMUSSEN, S.O./K.K. ANDERSEN/A.M. SVENSSON/J.P. STEFFENSEN/B.M. VINTHER/H.B. CLAUSEN/M.-L. SIGGAARD-ANDERSEN/S.J. JOHNSEN/L.B. LARSEN/D. DAHL-JENSEN/M. BIGLER/R. RÖTHLISBERGER/H. FISCHER/K. GOTO-AZUMA/M.E. HANSSON/U. RUTH, 2006: A new Greenland ice core chronology for the last glacial termination, *Journal of Geophysical Research* 111, D06102.
- SCHRIJER, E., 2002: *Aanvullend Archeologisch Onderzoek in Den Burg, Texel*, Amersfoort (ADC Rapport 159).
- SOETERS, L., 2006: *Archeologisch onderzoek Hotel Texel. Bureauonderzoek*, Assen (Grontmij archeologische rapporten 255).
- VLIS, J.A. VAN DER, 1975: 't Lant van Texsel. Een geschiedschrijving, Den Burg.
- VISSER, J. / TH. TIMMER, 1976: *Terug op de plaats. Op zoek naar een vriendelijk dorpsplein*, Texel.
- WESTERHOFF, W.E./T.E. WONG/E.F.J. DE MULDER, 2003: Opbouw van de ondergrond - Opbouw van het Neogeen en Kwartair, in: E.F.J. de Mulder/M.C. Geluk/I.L. Ritsema/W.E. Westerhoff/T.E. Wong (red.), *De ondergrond van Nederland*, Houten.
- WOLTERING, P.J., 1994: Texel - landschap en bewoning van Midden Bronstijd tot Vroege-Middeleeuwen, in M. Rappol/C.M. Soonius (ed.), *In de bodem van Noord-Holland; geologie en archeologie*, Amsterdam, 189-217.
- WOLTERING, P.J., 2000: *The Archaeology of Texel. Four studies on settlement and landscape (1350 BC - 1500 AD)*, Amsterdam.
- WOLTERING, P.J., 2002: Vroeg-Middeleeuws Den Burg op Texel. Een versterkte nederzetting uit de 7^e-8^e eeuw, in: P.J. Woltering/W.J.H. Verwers/G.H. Scheepstra (red.), *Middeleeuwse toestanden. Archeologie, geschiedenis en monumentenzorg*, Amersfoort/Utrecht, 25-64.

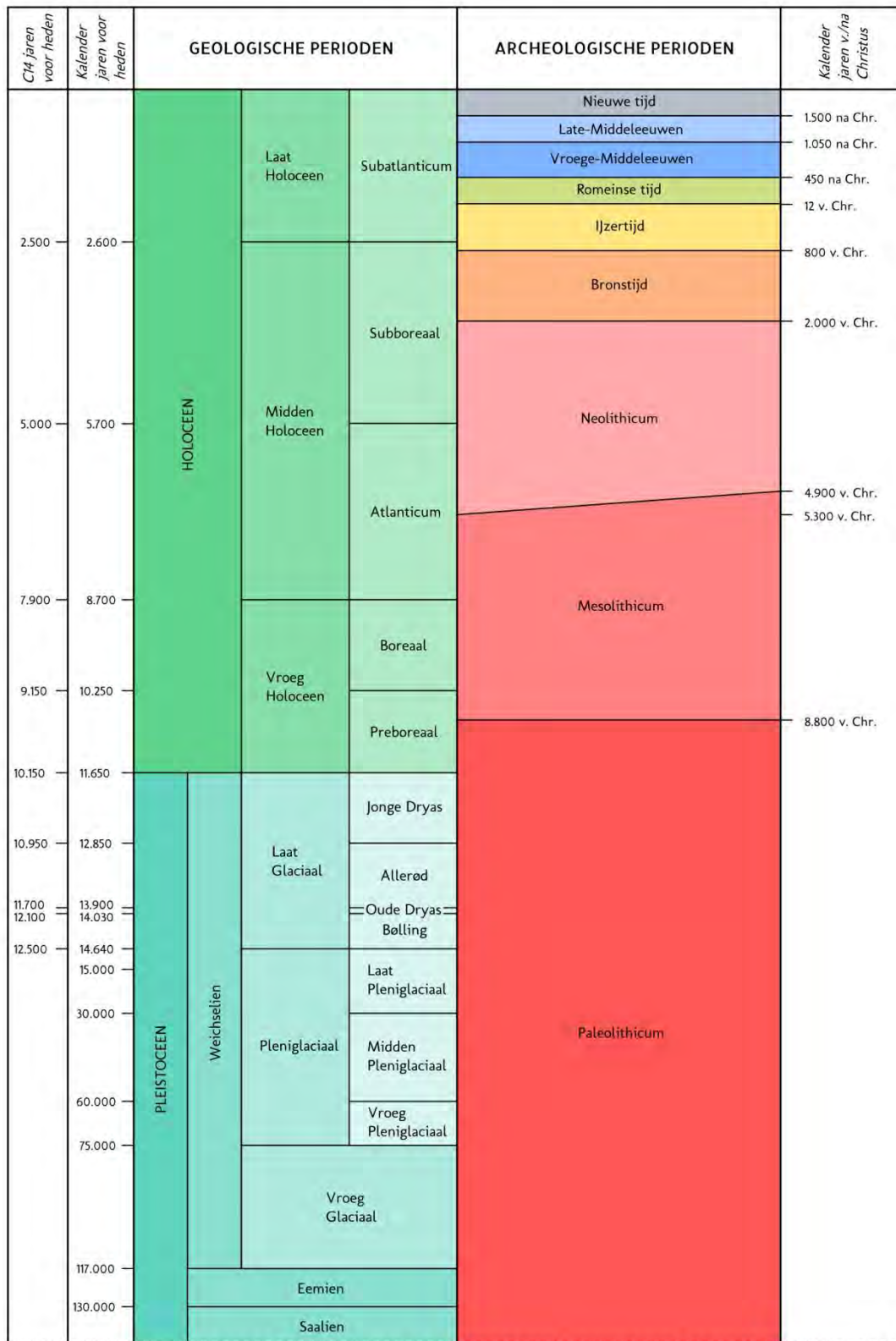
Digitale bronnen

Actueel Hoogtebestand Nederland: www.ahn.nl.

Archeologisch Informatiesysteem (Archis): <http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.html>.

WatWasWaar: www.watwaswaar.nl.

Bijlage 1 Periodisering archeologie en geologie

C14 ouderdommen en gekalibreerde ouderdommen van het Holocene volgens Van Geel et al. (1980/1981). C14 ouderdom van het Laat Glaciaal volgens Hoek (2001/2008) en gekalibreerde ouderdommen van het Laat Glaciaal volgens Rasmussen et al. (2006). Overige pleistocene chronostratigrafie volgens Westerhoff et al. (2003). Archeologische perioden van de prehistorie volgens Louwe Kooijmans et al. (2005) en overige archeologische perioden volgens Archis.

Kaarten

Kaart 1: Ligging van het plangebied in het centrum van Den Burg t.o.v. van AMK-terreinen en de kadastrale minuut van 1828.

This text was set using the following freely available font software:

Allerta Copyright (c) 2010, Matt McInerney (<http://pixelspread.com>),
with Reserved Font Name Allerta.

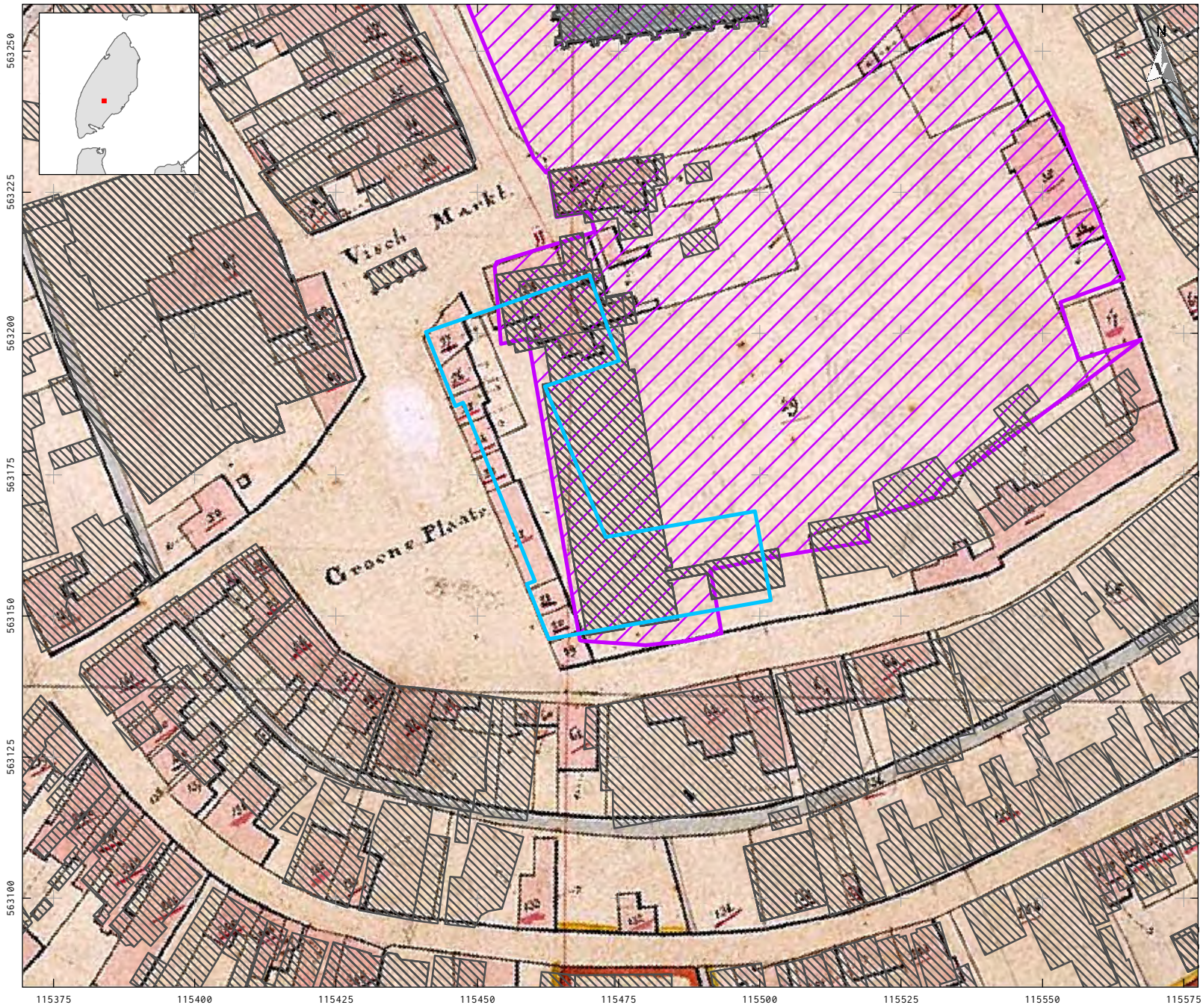
Inconsolata_dz Copyright (c) 2006, Raph Levien (<http://www.levien.com>),
with Reserved Font Name <Inconsolata>.
Copyright (c) 2009, David Zhou (<http://blog.nodnod.net/>)
with Reserved Font Name <Inconsolata_dz>.

Molengo_Vestigia Copyright (c) 2007, Denis Moyogo Jacquerye,
with Reserved Font Name <Molengo>.
Copyright (c) 2011, Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie (www.vestigia.nl),
with Reserved Font Name <Molengo_Vestigia>; available at www.vestigia.nl/fonts.

This Font Software is licensed under the SIL Open Font License, Version 1.1.
The license is available with a FAQ at: <http://scripts.sil.org/OFL>

KAART 1 DEN BURG - GROENEPLAATS

LEGENDA

- AMK-terrein 1314 (beschermd)
- Bebouwing voor 2011
- Nieuwbouw: kleinere variant

Ondergrond: kadastrale minuutplan 1832, sectie K, Den Burg, 1e blad

V12-2491:
Den Burg Groeneplaats
januari 2013

bronnen:
Gemeente Texel, BAG,
plan nieuwbouw:
L034-20121219 Texel Den Burg postie nieuwbouw.dxf

Tekenaar: RS/KK
Schaal: 1:1.000 / A4

0 10 m